

# BEWAAR HET PAND

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen  
verschijnt eens in de veertien dagen

## KOMMISSIE VAN REDAKTIE :

Ds. G. Blom, Meerkkerk; Ds. H. C. van der Ent, Katwijk aan Zee; Ds. R. Kok, Soest; Ds. H. van Leeuwen, Elburg; Ds. D. Slagboom, Barendrecht; Ds. M. C. Tanis, Sliedrecht - Centrum; Ds. M. Vlietstra, Bunschoten; J. van Heteren, Sliedrecht - Centrum en Joh. van der Lee, Alphen a.d. Rijn,

## REDAKTIE :

Ds. G. Blom, Prinses Marijkeweg 13,  
Meerkkerk. Telefoon 01837 - 1357

## ADMINISTRATIE :

Joh. van der Lee, Kwartelstraat 74, Alphen aan den Rijn, telef. 01720 - 73814, postrekening 70.43.50, t.n.v. de administrateur van „Bewaar het Pand” te Alphen aan den Rijn.  
Abonnementsprijs f 10,- per jaar. Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 5 dollar per jaar. Advertenties f 0,25 per mm. Bij kontrakt korting.

## MEDITATIE

# Een hartsterking

Geeft sterke drank dengene, die verloren gaat, en wijn degenen, die bitterlijk bedroefd van ziel zijn; dat hij drinke en zijn armoede vergete, en aan zijn moeite niet meer gedenke.

Spreuken 31 : 6, 7

Mogelijk bent u bij het lezen van uw bijbel ook wel eens tegen deze tekst opgelopen en hebt u uzelf de vraag gesteld, wat dit toch wel mocht betekenen. Nu, deze vraag is gemakkelijker te stellen dan hem te beantwoorden.

Het zal een ieder duidelijk zijn, dat hier niet mee bedoeld wordt, dat als een mens verloren gaat, en dan voor eeuwig, dat je hem dan maar een goede hoeveelheid sterke moet geven, opdat hij in een beschonken toestand de reis naar de eeuwigheid zou kunnen maken, en met niet al te veel ellende in het vooruitzicht zou kunnen afreizen. Want dan zouden we hier met de barmhartigheden der goddelozen te doen hebben, waarvan de bijbel zegt, dat ze wreed zijn. Nu zijn er inderdaad barmhartigheden der goddelozen. Velen worden, natuurlijk en geestelijk, bedwelmde eeuwigheid ingestuurd. Degenen, die dat doen laden een grote verantwoordelijkheid op zich. Voor degenen, die daar het slachtoffer van zijn, zal het een vreselijk ontwaken wezen. Ik denk aan de rijke man, die zijn ogen opsloeg, zijnde in de pijn. God beware daar ons allen voor. De barmhartigheden der goddelozen worden in deze tekst niet gepropageerd.

We moeten deze tekst in z'n verband lezen. Dat moet men elke tekst. Als men dat niet doet kan men de bijbel allerlei dingen laten zeggen, die zij helemaal niet bedoelt te zeggen. We hebben hier ook met een „kwaad” te doen, dat veel is onder de mensen.

Krachtens het verband gaat het hier over het verschil tussen rijk en arm. Dat was vroeger nog veel groter dan nu, althans zoals wij het kennen. In de voorgaande verzen wordt gesproken over koningen. Dat zijn welvarende mensen, die alles tot hun beschikking hebben wat hun hart begeert. Zij kunnen wijn en sterke drank drinken in overvloed. Doch als ze zich daar aan te buiten gaan, dan kan dit schadelijke gevolgen hebben voor het land. Want als iemands hoofd niet meer helder is, hoe kan hij dan een verstandig beleid voeren? Denk maar aan de zonde, waartoe de koning Herodes kwam, toen hij te veel gedronken had. Hij deed aan z'n dochter een onzinnige belofte, met als gevolg, dat Johannes de Doper onthoofd werd.

Tegenover de koningen en prinsen, die zich van overmatig gebruik dienen te onthouden, staan degenen, die verloren gaan, degenen, die bitterlijk bedroefd zijn. Daar worden mensen mee bedoeld, die in zeer zorgvolle, kommervolle omstandigheden verkeren. Zij leven aan de rand van de ondergang. Brood en water kunnen ze nauwelijks bekomen. Aan wijn of sterke drank - dat is geen jenever - kunnen zij helemaal niet denken. Terwijl juist zij dit zo nodig zouden hebben, om er eens wat van op te knappen. Want van wijn kan

een opwekkende, verkwikkende werking uitgaan. Ieder weet, dat als een zieke verzwakt is, ter neer geslagen is, dat een goed glas wijn hem goed kan doen. Het is dan medicijn. Zo heeft Paulus het zelfs Timotheus aanbevolen. 1 Tim. 5 : 23: Drink niet langer water alleen, maar gebruik een weinig wijn, om uw maag en uw menigvuldige zwakheden.

Misschien denkt iemand, dat dit maar een oppervlakkige verklaring is. Wat heb je daar nu aan voor je arme ziel?

Het is maar hoe of u het ziet. Want al heeft dit in de eerste plaats betrekking op het lichaam, dan moge men bedenken, dat dit ook een schepping van God is, die onderhouden moet worden. We zijn ook voor ons lichamelijk welzijn verantwoordelijk.

In deze tekst wordt het ook opgenomen voor de armen. De koningen behoeft men het niet te geven. Die hebben het toch wel. Maar de armen, die verloren gaan, die bitterlijk bedroefd zijn, hebben echt wel eens een hartsterking nodig. Daarom: Geeft het hun!

We hebben dus hier ten diepste te doen met de tweede tafel der wet, die eist, dat ik mijn naaste lief moet hebben als mijzelf. En is die tweede tafel niet aan de eerste gelijk? Dat wil zeggen: Al is de eerste tafel de eerste, en al moet hij dat ook blijven, de tweede is daarom niet minder belangrijk. In het oordeel wegen zij beiden even zwaar. Wie de tweede tafel niet houdt, die houdt ook de eerste niet. En wie de eerste zoekt te houden, omdat God dit zo waard is, die zal het met de tweede niet minder zwaar nemen, doch deze ook zoeken te betrachten. Als Paulus een vermaak heeft in de wet Gods, naar de inwendige mens, dan heeft hij dit in de „gehele” wet. Niet alleen maar in de eerste tafel, maar ook in de tweede. Vandaar zijn advies aan Timotheus.

Ik kan mij voorstellen, dat er zijn die denken: En nu nog een stapje verder, dominee. Want degenen die verloren gaan en die bitterlijk bedroefd zijn, dat zijn mensen, die aan hun verlorenheid zijn ontdekt. Dat zijn de bedroefden van geest. Het zijn mensen, die geestelijk aan het eind gekomen zijn. Zij moeten omkomen. Zij nemen zich waar als verlorenen. Er is geen doen meer aan. Daarom zijn zij zo bitterlijk bedroefd. En die hebben wat anders nodig. Die hebben de wijn van Christus nodig. Zij hebben het bloed van Christus nodig. Want dat wordt onder de wijn afgebeeld. Dat moet hun gegeven worden. Dat moet hun gepredikt worden. Daar hebben zij wat aan. Zij behoeven een geestelijke hartsterking!

Al wordt dit in de eerste plaats met bedoeld, zo behoeft het geen betoog, dat we het met bovengenoemde redenering van harte eens zijn.

De vraag schiet dan alleen nog over: Bent u zulk een mens? Een mens, die er achter gekomen is, niet dat u verloren gaat, zoals het in Spr. 31 : 6, 7 staat, maar dat u verloren „ligt”? Want wij gaan niet verloren, doch wij liggen verloren. De Heere Jezus is niet gekomen om te zoeken en zalig te maken, dat verloren „gaat”, maar dat verloren „is”. En bent u daar nu bitterlijk bedroefd over? Hebt u daarom uw tranen tot uw spijs, dag en nacht? Wat bent u dan arm en ongelukkig in uzelf. U kunt dan uzelf niet helpen. Als het zo met u is, hoor dan wat de Heere u te bieden heeft: Mijn vlees is waarlijk spijs en Mijn bloed is waarlijk drank. Wie daar

## ONTMOETINGSDAG TE KAMPEN

D.V. ZATERDAG 28 AUGUSTUS 1976

We willen deze dag in uw gedachten levendig houden en u opwekken zo mogelijk, dus D.V. dan naar Kampen te komen.

De namen van de sprekers noemen we in volgorde van hun spreekbeurt: de predikanten Blom, Slagboom, Kok Sr., Van Leeuwen, Tanis en Van der Ent.

B.

mede van des „Konings” tafel bediend mag worden, die krijgt een geestelijke hartsterking. Die wordt verzadigd ten eeuwige leven. Die wordt geestelijk verblijd. Die gaat ervaren dat ook deze Wijn het hart verheugt. meer nog dan de aardse wijn. Hij kan dan David nazegen, -zingen:

Gij hebt m' in het hart meer vreugd gegeven,  
Dan and'ren smaken in een tijd,  
Als zij, door aards geluk verheven,  
Bij koorn en most wellustig leven,  
In hunnen overvloed verblijd.  
Ik zal gerust in vrede slapen,  
En liggen ongestoord ter neer;  
Want Gij alleen, mijn schild en wapen,  
Schoon 't onheil schijnt voor mij geschapen,  
Zult mij doen zeker wonen, Heer.

Ds. H. C. v. d. Ent

# Catechismus

leerboek van de orde des heils

Zondag 1.

Onze enige troost is in Jezus Christus en dat is, in Zijn persoon, in Zijn offerande, in Zijn Vader en in Zijn Geest. En daarmee wordt het ons betuigd, dat wij alle troost voor ons hart en leven, door onze moedwillige ongehoorzaamheid in Adam verloren zijn. En nu is door Gods nederbuigende goedheid de enige bron van troost ons door het Evangelie in de tweede Adam Jezus Christus geopenbaard.

Maar nu komt het hier aan op het woordje *mijn*, want wij zijn door de zonde niet meer Gods eigendom, daar wij eigen heer en meester wilden zijn. Wat ons deed komen onder de heerschappij van zonde, Satan en ongelooft. En al grijpt de mens in zijn ellende nog zoveel godsdienst aan, het baat niet, hij is en blijft voor al zijn ellende aansprakelijk. Het zal eeuwig de sprake van zijn consciëntie zijn: Het is door mijn zonde, door mijn overgave aan Satan en door mijn komen tot het ongelooft, dat ik in deze ellende zucht. En zo zijn wij inderdaad door de zonde eens anderen geworden. Zodat wij niet meer als kind, het wettig eigendom zijn van de Heere, om eeuwig met Hem te delen in Zijn volle heerlijkheid. Het is door onze rampzalige val, dat wij steeds dieper wegzinken in de staat der ellende, de modder der ongerechtigheid.

Wat nu zullen wij doen?

Maar nu is in Jezus Christus door Gods ondoorgrondelijke wijsheid en onuitsprekelijke liefde, de troostbron van Zijn genade geopend, waarvan de Schrift zo duidelijk en krachtig spreekt.

„Troost is een zeker goed dat opweegt tegen een zeker kwaad”. Het gaat hier niet alleen om de bevrijding van het oordeel des doods en der verdoemenis, maar ook om het eeuwig zijn en veilig zijn in Gods zoete gunst en zalige gemeenschap. Om niet langer eigen heer en meester te blijven in de staat der ellende, moet de mens eens Andere worden En dat is een zeer wonderlijke en Goddelijke gebeurtenis, waar de mens niet alleen machteloos, doch ook afkerig tegenover staat.

Hij wil in de dwaasheid van zijn ongerechtigheid eigen heer en meester blijven. Maar zal hij ooit de troost naar lichaam en ziel in het leven en sterven deelachtig worden, dan moet hij vanuit de staat der ellende gesteld worden in de staat der genade door geloofsgemeenschap met Jezus Christus. En dat is een zaak des gerichts, want het gaat hier om het nieuwe levensbeginsel der genade. Wat de Zone Gods uit soevereine liefde voor zijn rekening genomen heeft met dit woord: „Ik heb lust, o Mijn God! om Uw welbehagen te doen; en Uw wet is in het midden Mijns ingewands.” Het is dan ook door Zijn genadige inkomst in het hart, zodat het wordt een harten van de goddeloosheid en een hartelijk liefkrijgen van de gerechtigheid. Het is door Zijn leven in ons, om te leven uit Hem, dat de zondaar Zijn eigendom wordt. Het is een komen door het wezen des geloofs, tot de staat des geloofs met de bede: „Heere, wat wilt Gij dat ik doen zal?” En zo wordt de zondaar aanvankelijk in het wezen der zaak, de enige troost deelachtig. Want die innige gemeenschap met Hem, doet Hem liefhebben, voor Hem knielen en smeken om ontferming.

Hier wordt het hart de Geest van Jezus Christus deelachtig, het wordt door Zijn Geest in staat gesteld, geestelijk en gelovig te denken uit Zijn heilsopenbaring. Want het heeft Gode behaagd hem te stellen in het licht en de kracht van die heilsopenbaring.

Maar het gaat niet alleen om het kennen van Jezus Christus als de Zone Gods, maar ook om het kennen van Zijn offerande, „daar Hij met Zijn dierbaar bloed voor al mijn zonden volkomen betaald en mij uit alle geweld des duivels verlost heeft.” En dat is de innerlijke en persoonlijke beleving van het geloof. Want buiten Jezus Christus is God een verterend vuur en eeuwige gloed bij Wien niemand wonen kan. Het is door Zijn middelaarsbloed dat de kracht der zonde gebroken wordt, de schuld der zonde verzoend en de smet der zonde bedekking bekomt.

„O, wat is het heerlijk Hem daarin te kennen, te omhelzen en te aanbidden, om op Hem in Zijn enige en algenoegzame offerande te vertrouwen. En zo wordt de grootste der zondaren uit het geweld des duivels verlost en bewaard. Want zij worden in de kracht des Heeren bewaard door het geloof, om Hem te leven en te vrezen.

Het is een ijke en heerlijke troost het eigendom te zijn van Jezus Christus en dat op een wereld die in het Boze ligt, om eenmaal deelgenoot te worden van de eeuwige heerlijkheid. Want de gelovige wordt hier alzo bewaard, dat zonder de wil Zijns hemelse Vaders geen haar van zijn hoofd vallen kan, ja ook dat mij alle ding tot mijn zaligheid dienen moet.”

Daar de Zone Gods in alles de wil des Vaders deed, wat Zijn spijs en drank was, heeft Hij daarmee de weg gebaad tot het Vaderhuis en Vaderhart, om te delen in het licht van Zijn vriendelijk aangezicht. Ja, Gods vaderlijke zorg gaat met Zijn vaderlijke liefde en tederheid over Zijn volk, zodat hier van een onbewaakt ogenblik niet gesproken kan worden. En al kunnen wij bij lange na dat niet altijd bezien en worden we daarom soms gekweld door het ongelooft en bestreden door Satan, het staat toch in de Heere onbewegelijk vast, dat alle dingen moeten medewerken ten goede. En wordt u daarvan overtuigd bij het licht van de Heilige Geest, dan is dat tot versterking van het geloof en tot beschaming van de vorst der duisternis.

„Waarom Hij mij ook door Zijn Heilige Geest des eeuwige levens verzekert en Hem voortaan te leven van harte willig en bereid maakt.” We hebben de hulp des Heeren door de werkingen van Zijn Geest nodig, om in dit kinderlijk vertrouwen versterkt en bevestigd te worden. En dat kinderlijk vertrouwen is in de tempel des geloofs wel het binnenste heiligdom. Daar is uw

ziel stil tot God en geeft u uw hart en al de omstandigheden van het leven, met een kinderlijk vertrouwen op Hem, aan Hem over.

En wat is het een blij vooruitzicht, als de Heere u door Zijn Woord en Geest komt te verzekeren, deelgenoot te zullen worden van het eeuwige leven, om altijd bij Hem te zijn in het prijzen van Zijn deugden en grote daden. En dat geeft u moed en kracht om voor Hem te leven, te lijden en te strijden, met volharding in het geloof dat door de liefde werkt.

En nu wordt de orde des heils, die vanuit de innerlijke vereniging met Christus, gevolgd werd tot in de verzekering van het eeuwige leven, verdeeld in drie stukken. Het gaat in de tweede vraag driemaal om het vragend woordje „hoe”. En dan wordt er noch in het één en noch in het ander de juiste maat der zaak aangegeven. Maar dit staat vast, dat wij van elk stuk een levendige en geestelijke kennis moeten hebben of bekomen, „opdat gij in deze troost zalig leven en sterven moogt.”

Het komt voor dat men blijft staan in het kennen van de ellende, alsof de verlossing te zijner tijd wel komen zal. En eveneens heeft het plaats dat men blijft staan in de verlossing, zonder enige bekommernis omtrent het stuk der dankbaarheid Maar het heeft ook plaats dat men blijft staan in het stuk der dankbaarheid, zonder de geestelijke kennis van ellende en verlossing. Waarom de Catechismus ons het geestelijk kennen en beleven van de drie stukken op het hart bindt.

Maar het is niet zo, alsof de Heere iemand jaar en dag laat staan in het kennen van de ellende en dan eindelijk enige hoop op verlossing schenkt. Want zo heeft de Heere met Zijn discipelen niet gehandeld. Al kenden zij Hem nog niet in Zijn borgtochtelijk lijden en sterven, zo zagen zij toch als bruiloftskinderen dierbaarheid in de Bruidegom Jezus Christus. Zij waren in het geloof dat door de liefde werkt, aan Hem verbonden en dat vervulde hun harten met een ootmoedige erkentelijkheid. Bij de wedergeboorte stort de Heere Zijn liefde uit in het hart om te wenen over de afgelegde levensweg, met blijdschap en goedertierenheid, waaruit de kus geboren wordt om voor Hem te leven en te sterven. Zodat deze drie stukken er van meet af zijn in het hart, wat het beginsel der zaak betreft. Maar zodra de Bruidegom van hen geweken is, gaan zij treuren en wenen.

De geestelijke betekenis van het vragend woordje „hoe”, bekomt steeds meer diepgang. Op de leerschool van Christus bekomt het hart door Zijn Geest steeds meer kennis van de ellende, om steeds dieper voor Hem te buigen in het stof der verootmoediging. Want dat kennen gaat gepaard met het liefhebben van de Heere in Zijn heiligheid en rechtvaardigheid. Wat de verlossing in Christus steeds meer dierbaar doet worden, om Hem daarin en daarvoor dankbaar te zijn. En al zijn de drie stukken in het „hoe” van elkander onderscheiden, zo zijn zij in de beleving niet van elkander te scheiden.

Soest.

## DE HEIDELBERGSE CATECHISMUS

5

Daar Olevianus ervan overtuigd was, dat hij spoedig zou sterven, maakte hij 11 maart 1578 zijn testament. Hierin schreef hij het volgende: „Eerstelijk dank ik mijn goede God, Vader, Zoon en Heilige Geest, dat Hij mij tot een redelijk schepsel op deze aarde geschapen heeft; daarna in het bijzonder, dat Hij mij krachtelijk heeft geroepen en mij het geloof geschonken heeft, mij heeft levend gemaakt in onze enige Middelaar en Heiland Jezus Christus, daar ik dood was in zonden en mij in Hem heeft geschonken de gerechtigheid Gods in het heilig offer van mijn Heiland Jezus Christus en de toekomstige heerlijkheid en mij heeft geopenbaard de rijkdom Zijner genade, dat Hij mij heeft uitgevonden tot het kindschap uit genade, waaruit al deze genadegaven voortvloeien en mij die heeft deelachtig gemaakt door de Geest van het kindschap, waardoor wij roepen Abba, Vader”. Hij bad om Gods genadige bijstand tot het einde, zoals Christus hem beloofd had: „Niemand zal Mijn schapen uit Mijn hand rukken. Ik en de Vader zijn één”.

Hij dankte God, dat Hij hem een vrouw en kinderen

geschonken had en beval ze - evenals zijn oude moeder - in de bescherming en hoede Gods aan; met een beroep op Gods belofte. Verder bad hij Gods zegen af voor de kerken van de Palts en voor de vorsten van Wittgenstein, Solms, Braunfels en Nassaukatzenellenbogen. Hij wees hun op hun taak om het werk van de scholen en de drukkerij voort te zetten. Zij moesten de Synoden en de kerkvisitaties geregeld houden. Zij moesten de kerkelijke goederen naar behoren beheren, opdat de arme predikanten niet in nood zouden komen. Voorts regelde hij allerlei familiezaken voor zijn vrouw, kinderen en bejaarde moeder.

Hij eindigde zijn testament met weer tot God te spreken: „Ik wil aldus hiermede aan mijn lieven God, Vader, Zoon en Heilige Geest, door de enige en eeuwige Hogepriester lichaam en ziel bevolen hebben op Zijn Genadeverbond en toezegging, dat Hij mijn God en Die van mijn zaad in eeuwigheid zijn wil en nooit meer uit toorn tegen mij wil handelen, zoals Hij mij immers Zijn eed gezworen heeft, Jesaja 54: „Want dat zal Mij zijn als de wateren Noachs, toen Ik zwoer, dat de wateren Noachs niet meer over de aarde zouden gaan; alzo heb Ik gezworen, dat Ik niet meer op u toornen, noch schelden zal. Want bergen zullen wijken en heuvelen wankelen, maar Mijne goedertierenheid zal van u niet wijken en het verbond Mijns vredes zal niet wankelen, zegt de Heere, uw Ontfermer”. Amen!

Na het plaatsnemen van zijn handtekening schreef hij: „De eigenhandige ondertekening luidt: „Ik, Caspar Olevianus, heb met eigen hand ondertekend en betuig openlijk voor de heilige Drieëenheid, dat ik met onvervalst geloof door de Geest en de genade Gods, beide met woord en geschrift, heb geleerd en dat ik in datzelfde geloof en diezelfde leer door Gods genade tot de eeuwige zaligheid en door de verzegeling des Heiligen Geestes volhardt in vertrouwen op Zijn genade, die Hij mij in Zijn Woord heeft geopenbaard. Amen, door Jezus Christus”.

Een dag later schreef hij een brief aan zijn zoon, die door ziekte verhinderd was om afscheid van zijn vader te nemen. De dag daarop sprak hij bij herhaling zijn geloof uit in de Heere Jezus Christus: „Ik verlang afgelost te worden, ik wens, dat mijn afreizen naar de Heere niet lang meer worde uitgesteld”. Met zijn schoonzoon Johannes Piscator, die later professor werd te Herborn had hij goede gesprekken. In zijn laatste dagen heeft deze hem veel vertroost en gesterkt uit Gods Woord.

15 maart brak naar zijn wens zijn sterfdag aan. Hij was zich bewust, dat hij die dag zou sterven. 's Morgens om 6 uur stond zijn schoonzoon bij zijn bed en Olevianus verzocht hem te lezen: Jesaja 9: 2-7. De eerste verzen van Jesaja 11, Psalm 103 en Hebrëen 6 vanaf vers 13 tot het einde. Op de uitspraak van Piscator: „zo heeft u de goede Herder geleid op Zijn grazige weide”, zei hij: „Ja. Hij heeft mij tot de bron van de levende wateren gevoerd”.

Daar het zondag was, verzocht hij de plaatselijke predikant van Herborn, Bernhard Tector, de kerkdienst wat vroeger te laten aanvangen, opdat de Gemeente voor hem bidden kon. Aan zijn wens werd voldaan. Nadat hij nog iets geordend had betreffende zijn werken, ging hij voor in gebed. Met veel bezieling werd dit gebed uitgesproken. Stervend dacht hij ook nog aan de armen van Herborn en liet hij de raad van de stad zeggen, dat zij de armen niet karig, maar rijk moesten gedenken omdat dit de wil is van de Heere.

Tot zijn moeder sprak hij nog enkele woorden over de leer der zaligheid. Daarna nam hij van allen, die bij hem stonden afscheid en zegende hen. Als laatste sprak tot hem zijn collega Jakobus Alsted: „Lieve broeder, gij zijt ongetwijfeld van uw zaligheid zeker, zoals gij dit anderen voortdurend geleerd hebt”? Toen legde de stervende Olevianus de hand op zijn hart en zeide: „Certissimus”! (d.i. zo zeker als het maar kan).

Dit waren zijn laatste woorden. Hierna stierf hij. Op de sabbath ging hij in in de eeuwige rust, die God bereid heeft voor Zijn volk. Hij werd niet oud. Ruim 50 jaar. De beide opstellers van de Catechismus zijn niet oud geworden. Ursinus 48 en Olevianus 50 jaar. Maar beide mannen heeft God gebruikt voor Zijn kerk op aarde. Hun „gedachtenis” was en is nog steeds veel tot zegen. Zij spreken nog nadat zij gestorven zijn!

Ds. M. C. Tanis.

## VAN DE KERK (7)

In de prediking moet het gaan om de zuivere bediening van Gods Woord als kenteken van de ware kerk des Heeren. Het is de prediking van de volle Raad Gods, van het onvervalste Evangelie der genade, waarin God op het hoogst verheerlijkt en de mens op het diepst vernederd wordt.

De eeuwen door deden de dwalingen de kerk afwijken van de zuivere leer en dus van de zuivere bediening van Gods Woord. We hebben dat in het kort even nagegaan.

Zo kwam de reformatie van 1517 de zuivere leer der apostelen en de prediking weer helder in het licht te stellen. Het is de leer van de vrijmachtige genade Gods, welke goddelozen rechtvaardigt om niet, door de verdienste van Christus. Die prediking kwam weer centraal te staan in de eredienst.

Niet alleen betrof dat de leer van de vrije genade, maar ook liet de reformatie de VERANTWOORDELIJKHEID van de mens duidelijk uitkomen.

Waarover gaat die verantwoordelijkheid en wat bedoelt zij? Zijn beide, vrije genade en verantwoordelijkheid van de mens met het verstand tot elkaar te brengen en te verklaren?

Om met dit laatste te beginnen, moeten we zeggen: neen. Wordt iemand zalig, dan is dat alleen uit vrije genade. De kerk mag daarvan zingen: „Door U, door U alleen, om 't eeuwig welbehagen.” Gaat iemand verloren, dan zal hij nooit zichzelf kunnen vrijpleiten door te zeggen: maar ik was toch een verworpenel! Immers neen. Men zal op duizend vragen geen enkel antwoord kunnen geven. Het zal van dezulken gelden, wat we lezen van die man zonder bruiloftskleed: „En hij verstomde”. Zal de Koning dan niet zeggen: „Doch deze Mijn vijanden, DIE NIET HEBBEN GEWILD, dat ik over hen Koning zou zijn, brengt ze hier en slaat ze hier voor Mij dood.” Luk. 19 : 27.

In dit woord van Christus blijkt dus duidelijk, dat de verantwoordelijkheid van de mens niet alleen maar geldt het feit, dat hij goed geschapen is en moed- en vrijwillig van God is afgevallen (dat allereerst voorzeker!) maar ook blijft de mens verantwoordelijk voor al hetgeen de Heere hem toebetrouwd heeft in Zijn algemene goedheid, bijzonder ook het verkeren onder het Woord des Heeren en dat door dat Woord de uitwendige roeping tot hem komt. Daarom staat er: „Het zal Tyrus en Sidon verdragelijker zijn in de dag des oordeels dan u.” Matth. 11 : 22.

Ook de gelijkenis van de tien talenten stelt de verantwoordelijkheid in het licht, zoals uitkomt in de toepassing, die Christus Zelf maakte van deze gelijkenis, zoals we lezen in Matth. 25 : 29: „Want een iegelijk die heeft, dien zal gegeven worden en hij zal overvloedig hebben; maar van degene, die niet heeft, van dien zal genomen worden ook wat hij heeft.”

Was Kapernaüm niet tot de hemel verhoogd? Was zij niet bijzonder bevoorrecht boven alle andere steden? Christus heeft er gepredikt en Zijn wonderen gedaan.

Wat bedoelt nu de verantwoordelijkheid van de mens?

Dat hij toch zichzelf kan bekeren? Dat hij zijn behoudenis toch zelf kan bewerken? Ja, ik weet wel, dat men in de prediking die verantwoordelijkheid zo kan voorstellen, alsof de mens het zelf kan doen of zo: God wat en de mens wat. Maar dat is remonstrants! De mens ligt van nature en onder alle bevoorrechtiging dood in de zonden en misdaden. Onbekwaam tot enig geestelijk goed en geneigd tot alle kwaad; totaal onmachtig dus als liggend onder de heerschappij van de zonde, de duivel en de wereld.

Anderzijds zijn er velen, die achter hun onmacht wegshuilen, ja, dat is in de grond der zaak niet anders dan zijn vijandschap zoeken te bedekken door te redeneren: God moet het doen, wanneer ik niet uitverkoren ben, kom ik er toch niet. En zo ja, dan zal God mij wel tot bekering brengen. Zo leeft men rustig voort naar de ontzaggelijke eeuwigheid!

Maar hoe zit dat dan met onze verantwoordelijkheid? Het is toch volkomen waar, dat God het moet doen, ja, Hij moet alles doen. De Heere Jezus sprak tot Nikodemus: „Voorwaar, voorwaar zeg ik U: Tenzij dat iemand wederom geboren worde, hij kan het Koninkrijk Gods niet zien.”

De Heilige Geest is de grote TOEPASSER van de weldaden des Verbonds, door Christus verworven. Maar... hoe werkt Gods Geest? Krachtadig, onwederstandelijk. Hij bedient Zich echter van de middelen der genade: Gods Woord, de prediking van dat Woord.

Zie, die middelen heeft de mens te zoeken en hij dient zich te begeven onder de zuivere prediking van Gods Woord. Daarom heeft Christus bevolen, dat het Evangelie gepredikt moet worden aan alle creaturen. Duidelijke taal vinden we hierover ook in de belijdenis. We lezen in de Dordtse leerregels of de vijf artikelen tegen de remonstranten, hoofdstuk II art. 5: „Voorts is de belofte des Evangelies, dat een iegelijk, die in de gekruisigde Christus gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe; welke belofte alle volken en mensen, tot welke God naar Zijn welbehagen Zijn Evangelie zendt, (dit is dus de uitwendige roeping v. L.) zonder onderscheid moet verkondigd en voorgesteld worden, met bevel van bekering en geloof.”

Daarop volgt in art. 6: „Doch dat velen, door het Evangelie geroepen zijnde, zich niet bekeren, noch in Christus geloven, maar in ongeloof vergaan, zulks geschiedt niet door gebrek of ongehoorzaamheid van de offerande van Christus, aan het kruis geofferd, maar door hun eigen schuld.”

En om nog een passage uit de Dordtse leerregels af te schrijven, lezen we in hoofdstuk III art. 9: „Dat er velen, door de bediening des Evangelies geroepen zijnde, niet komen en niet bekeerd worden, daarvan is de schuld niet in het Evangelie, noch in Christus, door het Evangelie aangeboden zijnde, noch in God, Die door het Evangelie roept en zelfs ook die Hij roept onderscheiden gaven mededeelt, maar in degenen, die geroepen worden; van dewelke sommigen, zorgeloos zijnde, het Woord des levens niet aannemen; anderen nemen het wel aan, maar niet in het binnenste, huns harten en daarom is het, dat zij, na enige kortstondige blijdschap, van het tijdelijk geloof wederom terugwijken; anderen verstikken het zaad des Woords door de doornen van de zorgvuldigheden en wellusten der wereld en brengen geen vruchten voort; hetwelk onze Zaligmaker leert in de gelijkenis van het zaad. (Matth. 13)”. v. L.

Overduidelijke taal en wat de zin ervan is, nietwaar? Tenslotte. Kunnen nu de middelen zelf de mens bekeren en tot het geloof brengen? Zeer zeker niet. Zo is het toch ook niet met de middelen, die wij ter genezing van het lichaam gebruiken. Zelfs de beste middelen kunnen die genezing niet geven, maar wanneer de Heere die middelen zegen t. Welnu, zo is het ook met de middelen der genade. Gods Geest moet ze heiligen aan het hart door krachtdadige TOEPASSING van het Woord en van de prediking. Kent u daarvan iets, lezer(es)? Geve de Heere het om Zijns Naams will

E.

## MEERKERK

2

Ouderling Pellikaan begon met erop te wijzen, dat we al in Genesis 4 lezen van de kerk: toen begon men de Naam des Heeren aan te roepen. Deze kerk vindt men in het hele Oude Testament. De Heere onderhoudt die kerk alle eeuwen door. In het Nieuwe Testament komt de kerk nog duidelijker naar voren. Zie de Pinksterdag. Er waren bloei- en donkere tijden. Toch is alle eeuwen door de kerk blijven bestaan. De Kerk vinden we in verschillende kerken. Onze kerk behoort tot het verband van Chr. Geref. kerken. De moederkerk is Noordeloos. Het is nu 50 jaar geleden, dat de gemeente te Meerkerk geïnstitueerd werd. Er is een hele voorgeschiedenis aan verbonden. Onder Gods voorziening bestel kon tenslotte tot instituering worden overgegaan. We moeten er aan denken in welke tijd dat is gebeurd. Er waren toen nog geen auto's. Sommigen gingen met paard en koets naar de kerk. Daar was heel wat aan verbonden. Het paard moest in- en later weer uitgespannen en daarna verzorgd worden. Na de kerkdienst moest dit weer gebeuren. En dat met goede kleren aan. Anderen gingen met de fiets met minimale verlichting

van een karbidlantaren als het donker was. Sommigen gingen tweemaal per zondag lopend naar Noordeloos naar de kerk. (Noordeloos ligt ongeveer 6 kilometer van Meerkerk).

Daar kwam bij dat er in die dagen in de N.H. kerk van Meerkerk een ethische predikant stond. Ook in andere plaatsen was het niet al te best. Er werd verlangd naar de zuivere bediening van het woord.

Het begon met catechetisch onderwijs ten huize van W. van den Dool en M. van den Dool. Later kocht W. van den Dool een pand naast de latere melkfabriek. Daar was de vergadergelegenheid. Ds. Jongeleen ging er voor. Er kwam veel volk.

Toen begon men met de bouw van de melkfabriek. W. van den Dool was bang, dat zijn huis door het heien zou scheuren. Hij verkocht zijn pand en zo liepen de kerkdiensten ten einde. Van den Dool kreeg later berouw, maar de verkoop was niet meer te keren. Alles werd nu in het werk gesteld om weer een goede vergadergelegenheid te krijgen.

Na enige jaren kon Van den Dool de woning kopen, waar nu de koster woont. Daar hoorde een schuur bij. Deze werd ingericht voor kerk. Van den Dool heeft er veel aan ten koste gelegd.

Er werden weer weekdiensten belegd. Er kwam een dagelijks bestuur: W. van den Dool en B. Pelikaan, ouderlingen te Noordeloos en T. Verduin, D. Slob en D. de Bruin. Onder hen was er slechts één, die er naar streefde hier een gemeente te stichten, namelijk Willem van den Dool.

Het werd 27 november 1925. Van den Dool had 's avonds nog bezoek gehad. Voor het naar bed gaan kreeg hij een zenuwberoerte. Maarten van den Dool (een broer) werd geroepen. Willem van den Dool kwam weer bij kennis. Hij ging in gebed, droeg de gemeente aan de Heere op, raakte weer buiten kennis en is daarna gestorven. Vroeger al had de wed. De Hoop, een kind des Heeren tegen Van den Dool gezegd, dat zij geloofde, dat hier een kerk zou komen, maar dat hij dit niet zou beleven. Het bijzondere van dit sterven was, dat anderen er voor ingewonnen werden dat hier een gemeente zou worden gesticht.

De dag vóór zijn sterven had Van den Dool nog een bespreking met de notaris gehad, waarin hij verklaarde wat er met zijn nalatenschap moest gebeuren. Er was een en ander opgetekend, maar er was nog geen notariële akte opgemaakt en getekend toen Van den Dool stierf. (Onder zeer gunstige voorwaarden had hij woning en kerk aan de toekomstige gemeente willen overdragen. Met medewerking van de familie is later met zijn wens ten volle rekening gehouden.)

De toenmalige predikant van Noordeloos was er niet voor, dat er in Meerkerk een gemeente zou komen. De toestemming van de classis Rotterdam was nodig. De predikant van Noordeloos deed alles om te voorkomen, dat de classis toestemming zou geven. Ds. de Groot, ook afgevaardigde ter classis, liet de lichtzijde zien. Ook Ds. Jongeleen had er nog een brief over geschreven. De classis gaf toestemming. Later heeft die predikant van Noordeloos hier nog gepreikt. Hij heeft toen schuld beleiden, in de consistorie en thuis bij Bart Pelikaan.

In het kerkgebouw - de verbouwde schuur - kwam het meubilair van de oude kerk van Noordeloos en de stoelen uit de zaal waar vroeger gepreikt werd.

De instituering had plaats door de consultant Ds. Meijering. Dat was dus op 10 juni 1926. Als ouderling werden bevestigd B. Pelikaan en T. Verduin en als diakenen D. de Bruin en D. Slob. Er waren toen 19 belijdende en 33 doopleden. Hilligje van den Dool, tevoren huishoudster bij W. van den Dool, werd kosteres.

De eerste zondag preekte Ds. Bikker, afkomstig uit Noordeloos, in dat jaar kandidaat geworden. En de tweede zondag Ds. Jongeleen, vroeger te Noordeloos. Er was vaak leesdienst. Er werden veel preken gelezen van Wulfert Floor, Du Cloux en Smijtegelt.

Br. Pellikaan ging in het kort na hoe het verder gegaan is. Er kwam enige keren wijziging in de samenstelling van de kerkeraad. In 1928 werd er een derde ouderling gekozen, namelijk br. A. H. Sommer, die in 1956 met zijn gezin naar Canada vertrok en daar nog in verschillende gemeenten ouderling is geweest. Er werden beroepen op predikanten en kandidaten uitgebracht. Het 13e beroep werd gedaan op Ds. P. de Groot, toen te Gorinchem. Deze nam het beroep aan. Er werd een pastorie gebouwd. De grond kostte f 1100.- en de bouw werd aanbesteed voor f 4100.-. Ds. de Groot bewerkte de oprichting van een zondagsschool. Zijn prediking werd zeer gewaardeerd. Op 30 mei 1945 preekte hij zijn afscheid. Hij werd emeritus en bleef hier wonen

en diende de gemeente elke maand een zondag. In 1947 werd een nieuw kerkorgel aangeschaft, dat later in de nieuwe kerk werd geplaatst.

Er werden weer verschillende beroepen uitgebracht. In 1950 werd ik beroepen. Ik mocht dat beroep aannemen. Ds. de Groot bevestigde me op 5 december en de volgende avond deed ik mijn intrede.

In december 1962 had de aanbesteding plaats voor de bouw van een nieuwe kerk. De oude moest worden afgebroken. We vergaderden toen tijdelijk in het nabijgelegen Brughuis van Sap. Op 8 juli 1964 werd het nieuwe kerkgebouw in gebruik genomen.

De inleider bracht nog meer naar voren. We gaan daaraan voorbij. Hij eindigde ongeveer met deze woorden: Velen zijn overleden. Er zijn vele ledige plaatsen gekomen, die door anderen bezet zijn. Velen zijn naar elders vertrokken. Zeer velen hebben trouw meegeleefd. God houdt Zijn kerk in stand. De tijden kunnen moeilijk worden. De tijd is niet rooskleurig. Vele geesten gaan om, die niet uit God zijn. Toch moeten we verder en daarbij mogen we bedenken, wat we lezen in Psalm 72: Zijn Naam zal zijn tot in eeuwigheid; zolang als er de zon is, zal Zijn Naam van kind tot kind voortgeplant worden; en zij zullen in Hem gezegend worden, alle heidenen zullen Hem welgelukzalig roemen. Hierna zongen we Ps. 103 : 1.

Br. J. B. van der Ham, die nu al meer dan 40 jaar het ambt van ouderling dient, sprak hierna br. A. Pellikaan, die hem opvolgde als organist, toe. Hij deed dit in de vorm van een gedicht onder aanbidding van een geschenk, namens de gemeente, uit waardering voor zijn arbeid als organist. Br. A. Pellikaan sprak nog een woord van afscheid en van dank en we zongen samen op zijn verzoek Ps. 116 : 7 en 10.

Hiermee waren we aan het einde van onze herdenkings-samenkomst. We spraken een kort slotwoord, eindigden met dankgebed en lieten nog zingen Ps. 72 : 9 en 11.

We waren daarna nog wat bijeen onder het genot van een kop koffie. Het was een goede avond.

En nu mogen we wel bidden: Heere, laat ons niet optrekken van hier, als Uw aangezicht niet medegaat.

## HERMANN FRIEDRICH KOHLBRUGGE.

3

We eindigden ons vorige artikel met de aanhaling van het begin van de bijdrage van Dr. Kalmijn over Kohlbrugge's Elberfeldse levensperiode. We willen nu het slot daarvan citeren:

„Voor ons, die een eeuw na Kohlbrugge's overlijden leven, in een tijd, die zware, zelfs ondermijnende kritiek heeft op het overgeleverde geloofsbezit, is diens grote betekenis hierin gelegen dat hij als een leraar der kerk ons in zijn geschriften - naast exegetische verhan-

delingen vooral reken - een theologie heeft nagelaten, die verhelderend en genezend kan werken op een christelijk denken, dat zich meer oriënteert naar de eigentijdse moderne wetenschap dan naar de Heilige Schrift. Aan het schrijven van een eigenlijke theologie heeft Kohlbrugge blijkbaar niet willen toekomen. Zijn theologie was het Goddelijke Woord zelve. Zijn vrienden hebben later zijn denkbeelden gerangschikt en samengevoegd tot een harmonisch geheel. We noemen in de eerste plaats prof. dr. Ed. Böhl, wiens voorbeeld navolging heeft gevonden. Het valt daarbij op, dat Kohlbrugge zo vaak geciteerd wordt. Zijn woorden hebben namelijk in sterke mate een eigen zeggingskracht. Wie over Kohlbrugge leest, zal er daarom goed aan doen ook hemzelf te gaan lezen. Bepaalde hoofdgedachten, meer Schriftverklaringen dan dogma, overheersen zijn theologisch denken. We vinden ze uitnemend samengevat en duidelijk voorgesteld in het volgende: „Leven is leven uit het heil dat in Christus is; leven uit het geloof in Hem. Dat is de gerichtheid die wij „beking” noemen. De waarlijk gelovige is als zodanig de weder- of van boven-geboren mens. Er heeft bij hem geen verandering van geestelijke substantie plaatsgevonden, maar al zijn aandacht en verwachting is op zijn Verlosser in de hemel gericht. Geloven is „amen” zeggen, op wat God buiten en zonder ons in Christus heeft volbracht. Juist als gelovigen weten wij, dat wij vlees zijn.

Maar wij stellen dan ook geen vlees meer tot onze arm, allermint ons eigen vlees. Onze hoop is alleen op Hem, die vlees voor ons werd. En God sterkt ons in de strijd ook door de woorden van de Schrift, de grote hulp in benauwdheden, die alle ten slotte wijzen op het vlees geworden Woord. Wij behoeven ons zelf ook niet zalig te maken. Christus, die overwonnen heeft, verklaart ons zalig; dat is genoeg. Kohlbrugge's „mystiek” is het dankend vertrouwen stellen in de grote Getrouwe op diens woord. Daarbij behoeft hij zich niet druk te maken over zijn eigen geestelijke staat.

Zijn goddelijke Vriend eist al zijn aandacht op, en hij jaagt ernaar, die aandacht te mogen behouden. De Wet bestaat ook voor hem niet meer in - zij het ook met inspanning, altijd vervulbare - inzetten. Het is de heilige, onvervulbare Wet der Liefde, die door Christus werd vervuld.” Het laatste gedeelte is een aanhaling uit het werk van Ds. W. A. Hoek, H. F. Kohlbrugge. De onheilige heilige, Amsterdam 1964, blz. 35. Zie blz. 73 en 74.

Hierna volgen bijdragen over Kohlbrugge's prediking en theologie. Ter oriëntering willen we ze hier laten volgen:

Kohlbrugge, de regenfluiters door Dr. W. Aalders en Ds. D. van Heyst

Hoe is Kohlbrugge's theologie ontstaan? door Georg Helbig

Kohlbrugge's boek over Romeinen 7 door Dr. A. de Quervain

Kohlbrugge's prediking door Dr. D. Kalmijn  
Kohlbrugge, een bezochte en aangevochtene door Georg Helbig

Het beeld Gods in Kohlbrugge's theologie door Ds. W. Aalders

Calvijn en Kohlbrugge door Dr. G. Ph. Scheers  
Kohlbrugge en Capadosé door Dr. D. Kalmijn  
Kohlbrugge en Neo-Calvinisme door Dr. W. Aalders  
Kohlbrugge en Hoedemaker door Dr. G. Ph. Scheers  
De politiek-kerkelijke gedachten van Kohlbrugge door Drs. J. van Heyst

Terugblik en uitzicht door Dr. W. Aalders en Ds. D. van Heyst.

De lutherse Kierkegaard schreef eens: „Er bestaat een vogel, die regenfluiters heet. Wanneer in een eeuw een

onweer komt opzetten, vertonen zich figuren als ik er een ben. Dat paste Kierkegaard op zichzelf toe. Dr. Aalders en Ds. van Heyst passen dit op Dr. Kohlbrugge toe. Vandaar de titel: Kohlbrugge, de regenfluiters. „In een tijd”, - aldus deze schrijvers - „die in zoveel opzichten pluriform, tolerant, inclusief en alomvattend is, zijn het kerkelijke-randfiguren als Kierkegaard en Kohlbrugge, die met geest en kracht betuigen, dat er maar één theologie is alle eeuwen door; één theologie, die de generaties verbindt en de kerk katholiek maakt: de theologie van het Kruis! In die theologie is God de wonderlijke tegenspreker van de wereld, de eeuwigheid de wonderlijke tegenspreekster van de geschiedenis, de openbaring de wonderlijke tegenspreekster van het verstand. Genade is daarom het ongedachte en onvoorstelbare Nieuwe. En dat Nieuwe is Genade!”

In aansluiting hiermee willen we afschrijven, wat Georg Helbig zegt in zijn artikel: Hoe is Kohlbrugge's theologie ontstaan?:

„Kohlbrugge's verborgenheid in de Protestantse theologie van de 19e eeuw behoort tot de verborgenheden van het kruis. Hij was een onvergelijkkelijk prediker van het kruis, en zijn geschriften behoren tot het op geestelijk gebied diepste, wat ik naast Paulus ken, en ik kan alléén Luther naast hem stellen...”, zo heeft Franz Spemann geoordeeld in zijn boek „Theologische Bekenntnisse”, dat in 1929 bij Furche-Verlag verschenen en intussen in een 2e druk uitgegeven is.

Inderdaad - sedert de dagen der Hervorming zijn er onder alle godgeleerden, die in Duitsland zijn opgetreden, zeker niet velen geweest, die zoals H. F. Kohlbrugge, altijd en geheel staande in de gehoorzaamheid aan Gods Woord, slechts „mond des Heeren” zijn geweest; en ik weet onder alle mij bekende Duitse theologen van de vorige eeuw - misschien mag men alleen nog wijzen op Johannes Wichelhaus, op Mahtin Kähler en op Hermann von Bezzel - geen enkele te noemen, die als een zo geloofwaardig getuige van den God, Die Zich in Zijn Woord heeft geopenbaard, zijn tijdgenoten tegemoet getreden is en daarom met zijn getuigenis ook het tegenwoordig geslacht een nog altijd horenswaardige boodschap heeft over te brengen, ja een beslissend woord te zeggen heeft. Want „hier is iemand, die zichzelf als vlees kent, iemand, die Gods Woord allereerst tegen zichzelf handhaaft, iemand, die niet den vromen mens, maar de heerlijkheid van Christus roemt.” Zo is hij er dan ook genadig voor behoed en bewaard, „school te maken”. En wanneer er zo nu en dan mensen waren, die optraden met de pretentie, „Kohlbruggianen” te zijn, dan moesten zij het zich laten welgevalen, door Kohlbrugge zelf scherp te worden afgewezen en tot de orde geroepen, b.v. met de verklaring: „Het is een bewijs daarvoor, dat men nog niet tot volkomen zekerheid is gekomen, als men zich nog kan beroepen op een handvol stof”. Kohlbrugge was en bleef zijn leven lang de arme en onaanzienlijke knecht, „de kruier”, zoals hij zich bij gelegenheid zelf heeft genoemd, d.w.z. de pakjesdrager, met wien wij niets meer te maken hebben van het ogenblik af, waarop hij ons daarheen bracht, waar wij thuis mogen zijn: bij onze enigen Weldoener Jezus Christus.

Hoe is Kohlbrugge aan zijn theologie gekomen? Deze vraag wordt ons het best beantwoord, wanneer wij ons door hemzelf laten vertellen, dat hij vóór allen en vóór alle andere boeken zeer vroeg al Gods Woord vlijtig gelezen heeft.

Reeds als kind heeft hij de bijbel leren liefhebben en is - soms in gezelschap van zijn godvrezende vader, meestal echter aan de hand genomen en vol liefde geleid door een grootmoeder, „die Lois heette” (II Tim. 1 : 5!) - graag gaan wandelen in de Heilige Schrift als in een in de eigenlijke zin van het woord wonder-volle hof, rijk aan bronnen van levend water en rijk aan vruchten der godzaligheid.”

Tot zover Helbig. In een volgend artikel willen we weer aan hem het woord geven.

B.

## TUSSEN ISOLEMENT EN ASSIMILATIE

Hier volgt dan nog iets uit de scriptie van Drs. Bos: tabel 34 Reacties van ouders en bekenden op normover-

treding. Hoe zullen ze reageren indien u...  
tabel 34a zondags niet twee keer naar de kerk ging?

|                                  | GSV             |    | c.ger.          |   |
|----------------------------------|-----------------|----|-----------------|---|
|                                  | ouders-bekenden |    | ouders-bekenden |   |
| mee eens                         | -               | -  | 4               | 3 |
| zou ze onverschillig laten       | -               | -  | 1               | 3 |
| niet mee eens, maar geen reactie | -               | 2  | 7               | 6 |
| aanmerkingen                     | 10              | 21 | 10              | 6 |
| sterk afkeurend                  | 25              | 11 | 3               | - |
| geen antwoord                    | -               | -  | -               | 2 |

tabel 34b niet dagelijks de Bijbel las?

|                                  | GSV             |    | c.ger.          |   |
|----------------------------------|-----------------|----|-----------------|---|
|                                  | ouders-bekenden |    | ouders-bekenden |   |
| mee eens                         | -               | -  | 1               | 1 |
| zou ze onverschillig laten       | -               | 2  | 2               | 4 |
| niet mee eens, maar geen reactie | 2               | 5  | 9               | 3 |
| aanmerkingen                     | 17              | 17 | 11              | 7 |
| sterk afkeurend                  | 16              | 10 | 2               | 2 |
| geen antwoord                    | -               | 1  | -               | 2 |

tabel 34c op zondag zou reizen?

|                                  | GSV             |    | c.ger.          |   |
|----------------------------------|-----------------|----|-----------------|---|
|                                  | ouders-bekenden |    | ouders-bekenden |   |
| mee eens                         | 8               | 7  | 8               | 4 |
| zou ze onverschillig laten       | 5               | 10 | 8               | 7 |
| niet mee eens, maar geen reactie | 4               | 6  | 5               | 2 |
| aanmerkingen                     | 14              | 10 | 4               | 4 |
| sterk afkeurend                  | 4               | 1  | -               | 1 |
| geen antwoord                    | -               | 1  | -               | 2 |

tabel 34d niet op een gereformeerde partij zou stemmen?

|                                  | GSV             |    | c.ger.          |   |
|----------------------------------|-----------------|----|-----------------|---|
|                                  | ouders-bekenden |    | ouders-bekenden |   |
| mee eens                         | -               | -  | 5               | 3 |
| zou ze onverschillig laten       | -               | 4  | 5               | 3 |
| niet mee eens, maar geen reactie | 7               | 6  | 7               | 2 |
| aanmerkingen                     | 9               | 12 | 8               | 8 |
| sterk afkeurend                  | 19              | 12 | -               | 2 |
| geen antwoord                    | -               | 1  | -               | 2 |

tabel 34e de Bijbel niet als historisch volkomen betrouwbaar aanvaardde?

|                                  | GSV             |    | c.ger.          |   |
|----------------------------------|-----------------|----|-----------------|---|
|                                  | ouders-bekenden |    | ouders-bekenden |   |
| mee eens                         | -               | -  | 4               | 3 |
| zou ze onverschillig laten       | -               | 2  | 3               | 2 |
| niet mee eens, maar geen reactie | -               | -  | 4               | - |
| aanmerkingen                     | 4               | 11 | 9               | 6 |
| sterk afkeurend                  | 29              | 19 | 5               | 7 |
| geen antwoord                    | 2               | 3  | -               | 2 |

Dus alleen op het punt van de kerkgang is er significant verschil te constateren.

Dat dit een belangrijke conclusie is, hoeft geen betoog, het feitelijk gedrag van de chr. gereformeerde studenten is geen door de groep gesanctioneerd gedrag."

Tot zover onze aanhalingen uit de studie van Drs. Bos. We zijn uiteraard niet bevoegd om kritiek uit te oefenen. We vermelden de gegevens zoals we die in de scriptie vonden en gaan er van uit dat die ten volle betrouwbaar zijn. Maar dit houdt niet in - we wezen daar al eerder op - dat we nu met gebruikmaking van de resultaten van het onderzoek van Drs. Bos allerlei conclusies zouden kunnen maken.

We vinden de gegevens van Drs. Bos ontstellend. Niet

omdat we de gedachte hadden, dat het in het algemeen in het kerkelijk leven wel mee viel en dat we nu ontchutterd zouden zijn. Maar omdat een wetenschappelijke onderzoeker de gegevens verzameld heeft. Nu weten we wel, dat het hier gaat over de buitenkant van het kerkelijke leven, maar die is toch een openbaring van wat er binnen in de kerk leeft.

Nu kan de gedachte opkomen, dat het aan de andere universiteiten anders gesteld is, bijvoorbeeld in Utrecht. Dat zou onderzocht kunnen worden. Maar dan zou wel gewenst zijn, dat niet twee groepen van studenten aan een onderzoek werden onderworpen, zoals in Groningen, doch dat alle kerkelijke groeperingen er bij werden betrokken. Want nu, in de scrip-

tie van Drs. Bos, komen de vrijgemaakten er goed af. Maar hoe zal het zijn als alle groeperingen er bij betrokken worden en dit onderzoek dan zou geschieden door iemand van gereformeerde huize? Dr. Brienens wijst er in zijn Ten geleide - zie ons eerste artikel - op, dat bij dit onderzoek de auteur zelf niet buiten spel blijft en is gebleven.

Ook zou van groot belang zijn bij het onderzoek te betrekken het geestelijk milieu waaruit de studenten komen. Dat is niet hetzelfde als het kerkelijk milieu. Er kunnen bijvoorbeeld chr. gereformeerde studenten zijn, waarvan een deel komt uit kringen, die zich min of meer een gevoel met gereformeerden, al of niet vrijgemaakt, binnen of buiten het verband, en een ander deel uit kringen, die zich geestelijk verwant gevoelen aan hen, die kerkelijk bijv. tot de gereformeerde gemeenten al of niet uitgetreden, of tot de oud gereformeerde gemeenten behoren. Het is niet te ontkennen, dat er in onze kerken in vele punten geen eenheid van gevoel is. Wat toch ook nog wel doorwerkt in de opvattingen van de kinderen, die een universitaire studie kunnen volgen.

Hoe noodzakelijk komt ook hier weer naar voren de werking van Gods Geest om zondaren, ook studenten te vernieuwen van hart en leven, opdat het worde, ook wanneer ze ver van het oog van de ouders vandaan zijn:

Maakt in Uw woord mijn gang en treden vast.

B.

## UIT DE PERS

Reeds geruime tijd hebben we voor ons liggen een paar kerkbladen, waarin gesproken wordt over loterij. We ontvingen deze bladen in februari j.l., in dezelfde week. Uit het Kerkblad voor het Noorden, orgaan voor de Christelijke Gereformeerde Kerken, 25e jaargang no. 6 van 6 februari 1976, nemen we eerst iets over. Het gaat om een bericht uit Steenwijk en is van de hand van Ds. K. T. de Jonge. Het luidt als volgt:

„Ik herinner u aan een gewone, gezellige avond voor de gemeente op a.s. woensdag 11 febr. om 8 uur in het ver.-gebouw. Er worden dia's vertoond over gemeentekactiviteiten (o.a. kerkverbouw), een film over o.a. de gemeente-bootreis van vorig jaar; het harmonium wordt verkocht en mag/moet u voor het hoogste bod meenemen; tenslotte zullen dan loten van f 2.50 verkocht worden voor de oude kanselbijbel; een beroemde Pieter Keur uit 1714. Wie niet op deze avond kan komen, kan van te voren loten kopen bij zr. Last-Bijker, Julianastraat 10, tel. 3467. Zijn er brs. en zrs. die thuis afgehaald moeten worden, zij kunnen contact opnemen met bovengenoemde zr. We wekken jong en oud op om naar deze gezellige avond te komen". Tot zover dit bericht.

In Rehoboth, maandblad van de Vrije Gereformeerde Kerk te Twijzel, 3e jaargang nr. 7 van februari 1976, staat onder de rubriek Leer en leven iets over loterij en kansspel. We laten hier het hele artikel volgen:

„In het vorige nummer wezen wij op het ongeoorloofde van alle lot- en kansspelen. Opzettelijk citeerden wij daarbij schrijvers als Dr. A. Kuiper en Dr. K. Dijk, om te doen zien, hoe niet alleen de vaders van de reformatie en de nadere reformatie hierover dachten, doch hoe ook nog veel later daarover door gereformeerde theologen geoordeeld werd. Wij besluiten nu met nog een citaat uit het boek „De Voorzienigheid Gods" van Dr. K. Dijk.

„Deze beschouwing van het lot voert tot gewichtige consequenties. Maar... consequenties, welke wij moeten aandurven. Ook al zullen ze ons doen breken met meerdere z.g.n. onschuldige gewoonten.

In de eerste plaats spreekt het vanzelf, dat op ons standpunt voor de staatsloterij geen goed woord overblijft, en wij de dag zullen zegenen, wanneer dit zondige en onchristelijke staatsbedrijf verdwijnt. Maar daarmee veroordelen wij ook alle loterijen, van welke aard ze ook zijn. Want het moge waar zijn, dat z.g.n. onschuldige verlotingen van een schilderstuk of een spreij, van eetwaren of dergelijke een ander karakter dragen, en niet met de naam oneerbaar mogen gekwalificeerd worden; men moge toestemmen, dat, omdat we hierbij niet met het spel om geld te doen hebben, deze spelen niet zo licht publiek kunnen verboden worden, de maatstaf die voor ons geldt, is een andere. Wij hebben ons oordeel niet te richten naar wat publiek eerbaar is of niet, maar wat ten diepste in strijd komt met de belijdenis van Gods voorzienig bestel en de heiliging van de Naam des Heeren, en dan zij voor ons op bo-

vengeoemde gronden alle gebruik van het lot om ons of anderen te vermaken, of om iets te gewinnen, contrabande. Zelfs wanneer dit gebruik aangewend wordt voor een of ander goed doel, en om daardoor de barmhartigheid te beoefenen, blijft dit lichtvaardig gebruik van het heilig lot naar onze overtuiging niet geoorloofd. Dr. Kuyper waarschuwde reeds in E Voto: „Lieden, die in de vrese Gods wensen te staan, mogen wel eens overwegen, of ze goed doen met verlotingen en tombola's voor dusgenaamd weldadige doeleinden aan te wenden. Hard willen we in deze tedere aanlegenheden niet oordelen. Wel een bewijs hoezeer dit kwaad ook toen reeds in kerkelijke kringen was doorgedrongen. d.B.) Maar we willen toch gevraagd hebben, of er in zulk goed bedoeld kanospel toch ook geen voedsel voor de bestreden neiging van ons hart zit, en of het doel, hoe goed ook gekozen, ooit het voeden van de kanszucht verontschuldigen kan.” En juist omdat dat voedsel ongetwijfeld aanwezig is, en het lot voor ons te heilig moet zijn, om het tot ons genoeg te doen dienen, bewandelen wij de veilige weg, wanneer wij van alle bazars en fancy-fairs, die ten bate van christelijke doeleinden worden aangewend, alle loterij, en alles wat daarmee in verband staat, zo streng mogelijk weren.” Tot zover hetgeen wij van Dr. Dijk wilden citeren en waar wij het van harte mee eens zijn.

Daarom staat in het reglement van de Zendkrans, (dat door de kerkeraad zonder enige restrictie (voorbehoud) werd goedgekeurd) dat alle vorm van verloting, alsmede andere attracties, anders dan de normale vorm van verkoping, als niet verenigbaar met de grondslag van de Zendingskrans, niet zijn toegestaan. Het is o.i. juist om deze bepaling vooraf te stellen. Terugkomen op een eenmaal onjuist ingenomen standpunt is veel moeilijker dan het vooraf te weren; dat blijkt wel uit zoveel vormen van wereldgelijkvormigheid die we reeds zijn toegevalen.”

Dit artikel is geschreven door Ds. G. den Boer, predikant van de Vrije Gereformeerde Kerk te Twijzel.

We willen hier slechts enkele opmerkingen aan toevoegen.

De handelwijze van Steenwijk spreekt voor zichzelf. Het is indroevig. Eerst wordt voor de Nieuwe Vertaling gekozen, dan wordt de Statenbijbel van de kansel verwijderd en vervolgens wordt het Woord van God de inzet voor een loterij op een wereldse samenkomst. Waar gaan we heen? Waar zijn we al gekomen? Het deed ons goed het getuigenis van Ds. den Boer te lezen. We kunnen daar van harte mee instemmen.

B.

## VOOR DE JEUGD

### BESTE JONGELUI!

Gideon 71.

„Als nu Gideon gekomen was aan de Jordaan, ging hij over met de driehonderd mannen, die bij hem waren, zijnde moede, nochtans vervolgende; en hij zeide tot de lieden van Sukkoth: Geef toch enige bollen brood aan het volk, dat mijn voetstappen volgt, want zij zijn moede; en ik jaag Zebah en Zalmuna, de koningen der Midianieten, achterna. Maar de oversten van Sukkoth zeiden: Is dan de handpalm van Zebah en Zalmuna alrede in uw hand, dat wij aan uw heir brood zouden geven?”

Richt. 8 : 4-6.

Gideon is met zijn bende de Jordaan overgetrokken. Het eerste plaatsje waar zij aankomen, is Sukkoth. Het plaatsje is gelegen ten Noorden van de Jabbok, een welbekende rivier in de bijbel. Weten jullie ook waarom? De naam Jabok herinnert ons aan Jacob, die daar zijn worstelingen gekend heeft. Dit even ter oriëntatie.

Als er in vers 5 staat dat Gideon aan de lieden van Sukkoth om brood vroeg, dan zullen met die „lieden van Sukkoth” wel bedoeld zijn, degenen die het bestuur van die plaats vormden. Want in vers 6 staat dat de oversten van Sukkoth Gideon van antwoord dienden. Dat Gideon om brood vroeg, was echt niet te veel gevraagd. Want zijn mannen waren moede en hoe kan men, als men moe is, van een stevige maaltijd opknappen. Daarbij komt, dat de strijd, die Gideon met zijn mannen streed, ook in het belang was van de inwoners van Sukkoth. Zij hadden bij de overwinning van Gideon het grootste belang. Want zij vormden een soort grensplaats tussen het land Kanaän en het land der Midianieten. Als de Midianieten hun strooptochten ondernamen, dan moesten de inwoners van Sukkoth de eerste klappen opvangen, en nu kregen zij gelegenheid om het vluchtende leger de laatste klappen te geven. Je

zoudt zo zeggen dat ze Gideon en zijn mannen wel met brood zouden zijn tegemoet getreden. Het waren tenslotte toch hun bevrijders.

Doch wie dat meent, vergist zich. Want de oversten van Sukkoth zeiden tegen Gideon: Is dan de handpalm van Zebah alrede in uw hand, dat wij aan uw heir brood zouden geven?

Is dan de handpalm van Zebah en Zalmuna alrede in uw hand, dat is misschien voor jullie een wat vreemde, onbegrijpelijke uitdrukking. Doch dat behoeft het niet te zijn, als je bedenkt dat de kracht van een mens voor een groot gedeelte in zijn hand gelegen is. Als men geen handen heeft, kan men niets beginnen, dan is men machteloos. Nu bestond oudtijds de gewoonte, dat als men de vijand overwonnen had, dat men hem de hand afhakte en deze meenam, als bewijs, dat de kracht van de vijand gebroken was. Hij kon niets meer doen. Deze gedachte zit ook achter hetgeen jullie lezen kunnen in 1 Sam. 5 : 1-4. De Ark was in het huis van Dagon gebracht, de afgod van de Filistijnen. De Filistijnen dachten dat hun god sterker was dan de God van Israël. Doch zij zijn er achter gekomen, dat dit niet zo was. Want toen zij 'smorgens in de tempel van Dagon kwamen, lag Dagon voorover voor de Ark des Heeren. Doch dit was nog niet genoeg. De macht van Dagon was in de ogen der Filistijnen daardoor nog niet gebroken. Want zij hebben Dagon weer op zijn voetstuk gezet, zodat hij weer recht overeind stond tegenover Israëls God. De volgende morgen echter liet God het klaarder zien, dat een afgod niets is, want „zie, Dagon lag op zijn aangezicht ter aarde, gevallen voor de Ark des Heeren, maar het hoofd Dagon en de beide palmen zijner handen afgehouden aan de dorpel. . .” Toen moesten zij het wel bekennen, dat hun God toch geen macht had. Wat is nu een god zonder hoofd? Die kan niet denken. Wat is nu een god zonder handen? Die kan niets doen.

Zo hebben die vorsten van Sukkoth ook gedacht. Kom eerst maar eens met de handpalmen van Zebah en Zalmuna aan, als bewijs dat je ze metterdaad overwonnen hebt, dat ze machteloos zijn. En zolang dat bewijs niet geleverd is, krijg je van ons geen brood. Jullie zullen wel begrijpen dat dit voor Gideon en zijn mannen een grote teleurstelling is geweest. Zij streden voor de belangen van Sukkoth, maar de lieden van Sukkoth wilden hun belangen niet dienen. Hoe is het mogelijk? Ja, hoe is het mogelijk dat zo iets bestaat? Hoe moet dit verklaard worden? Wat waren die lieden van Sukkoth eigenlijk voor mensen?

Het waren, zoals reeds gezegd, grensbewoners. En als je op de grens woont, dan kijk je twee kanten uit. Dat deden die lieden van Sukoth ook. Zij behoorden in naam tot het volk Israël. Zij heetten Israëlieten, maar het waren de „waren” niet. Israël toch betekent: „Vorst Gods”. Het herinnert aan het vorstelijk gedrag van hun vader Jacob. Maar daar hadden de kinderen geen verstand van. Genade is ook geen erfgoed. Als de ouders bekeerd zijn, of één van hen, dan wil dat nog niet zeggen dat de kinderen het ook zijn. Natuurlijk kan dat wel, en het komt ook wel voor dat bekeerde ouders bekeerde kinderen hebben, maar dit is dan niet uit oorzaak van het feit, dat die ouders bekeerd zijn, doch alleen omdat het God behaagt, om in de lijn der geslachten, Zijn Naam te verheerlijken. Doch verplicht is Hij dat niet.

We moeten bij deze lieden van Sukkoth niets anders konstaten dan „ongeloof”. Zij geloofden niet in de

strijd van Gideon. Zij geloofden niet dat het Gods zaak was, en dat Gideon in de Naam des Heeren de strijd had aangevangen en dat daarom de Heere Zelf voor de uitslag in zou staan.

Hierbij komen nog de vleselijke berekeningen, die zij er op na hielden. Het één is altijd een gevolg van het ander. Als we niet in het geloof leven, leven we in het ongeloof. Als we niet door de Geest geleid worden, dan geeft het vlees de toon aan.

Want als Gideon niet zou winnen, dan zouden bij een eventuele inval van de Midianieten, zij het kind van de rekening zijn. Want wat lag meer voor de hand, dan dat de Midianieten wraak zouden nemen op de lieden van Sukkoth, die Gideon geholpen hadden? Dit risico wilden zij niet lopen. En daarom: Geen brood! Ga maar door.

Een houding, zoals de lieden van Sukkoth openbaarden, is natuurlijk verschrikkelijk. Zij betoonden daar door vijanden van hun eigen volk te zijn en vrienden van de vijand.

Toch staan met deze houding de lieden van Sukkoth niet alleen. Want al zijn deze mensen al lang gestorven, hun geest is nog springlevend. Ik bedoel, een dergelijke geestesgesteldheid als zij openbaarden.

Hoevelen zijn er ook nu niet die op de grens leven van kerk en wereld? Zij kijken twee kanten uit. Zij kijken de kant van de kerk op en de kant van de wereld. Als zij naar de kerk kijken en die vraagt hun steun en medewerking, dan geven ze: Niet thuis! Want wat zou de kerk? Het is immers maar een amechtige hoop? Ozeker, in naam horen zij er nog bij. Zij zijn gedoopt. Hebben misschien zelfs ook nog belijdenis gedaan. Maar in feite ziet men het met die kerk niet meer zitten. Als die „bende van Gideon” de wereld moet overwinnen, dan zouden zij het eerste wel eens willen zien. Dat is immers niet mogelijk? Wat moeten nu een paar vermoeide mensen uitrichten?

Dat is de ongeloofsredenering van zovelen die in het „grensgebied” wonen. Zij willen het risico niet lopen dat ze in de wereld, uit oorzaak van hun keuze voor „de Heere en voor Gideon” schade zullen leiden. Want als je in de wereld de wereld te lijf gaat, dan moet je op de wraak van de wereld rekenen. Want dat neemt de wereld niet.

~~Zo redochent men in feite zijn „christen”-naam en~~ kiest men de partij van de wereld, omdat men ten enenmale niet gelooft, want daar komt het toch op neer, dat het geloof de wereld overwint. Daarom houdt men het, als het er op aan komt, met de de wereld.

Misschien zijn er lezers die hun portret hier getekend zien. Jongens en meisjes, en ook ouders, waar leven jullie? Zijn jullie ook van die grensbewoners? In naam nog bij de kerk behoren, en in feite de hand aan de wereld reiken? Als dit het geval is, gaat er dan niet luchtig aan voorbij, maar bedenkt dat er een God is, Die leeft en op dez' aarde vonnis geest. Niemand kan twee heren dienen, of men moet de een aanhangen en de ander verachten. Kiest u daarom heden, wie gij dienen zult. Is de Heere God volgt Hem na, en is Baäl God volgt hem na. Ik hoop dat jullie het eerste zullen doen en niet het laatste. Want dat kan alleen maar slecht uitkomen. Het vervolg zal het leren.

Jullie aller vriend,

Ds. H. C. v. d. Ent.

Het hotel waar mevrouw zich „ult” - en mijnheer zich „thuis” voelt.

**HOTEL**  
**DREYEROORD -**  
**OOSTERBEEK**  
Telefoon 085-333169

Voor bijbels, boeken en muziek

is **LINDENBERG uniek!**  
Grote voorraad  
Snelle levering

ook van de allernieuwste uitgaven

**LINDENBERG'S**  
**BOEKHANDEL**

Slak 4 - 8. (postbus 4209)  
**ROTTERDAM 16**

(Uw bestelling ongefrankeerd: antwoordnummer 77).

Het adres voor al uw  
**GOEDE BOEKEN**  
lees- en prantenboeken,  
bijbels (uitsluitend statenvertaling) en psalmboekjes is

**G. KOOL**

Stationssingel 50  
Veenendaal  
Telefoon 06385 13978  
Postbus 177

Voor een  
**SERIEUZE**  
**BIJVERDIENSTE**  
contact opnemen met  
M. van Ooijen,  
Telefoon 078 - 21153

Voor al Uw

★ **BOEKEN**  
★ **BIJBELS** en  
★ **PSALMBOEKEN**

Beleefd aanbevelend

**BOEKHANDEL**

**VAN LEEUWEN**

POSTBUS 39, URK - TELEFOON 05277 - 1783

B.G.G. 05250 - 1831

**PLAATST UW FAMILIEBERICHTEN**  
**IN**  
**„BEWAAR HET PAND”**